

Дослідження/

Ігор КобушкоДоцент кафедри фінансів і кредиту
Сумського державного університету,
кандидат економічних наук

Моделювання рівня відкритості інвестиційного ринку

Розроблено послідовність етапів реалізації методики проведення оцінки рівня відкритості інвестиційного ринку для проникнення іноземного капіталу. Досліджено теоретичні положення розробки загальної методики визначення рівня відкритості інвестиційного ринку на базі застосування статистичної інформації та аналітичних співвідношень.

Сучасний етап розвитку світового господарства характеризується посиленням транскордонних та наднаціональних зв'язків. Активізація цих тенденцій є, з одного боку, результатом прояву відкритості окремих суб'єктів господарювання, галузей економіки, національних господарств, а з другого — зростання темпів та масштабу експансії глобалізаційних процесів потребує від учасників міжнародних відносин ще більшої відкритості та лояльності.

Таким чином, рівень прозорості та доступності національної економіки для зовнішніх суб'єктів є індикатором готовності економіки країни в цілому та окремих її секторів і суб'єктів зокрема до активної співпраці у рамках світо-господарських відносин. Крім того, оскільки жодна національна економіка не може існувати окремо від інших членів світового співтовариства, то забезпечення відкритості національного господарства, а також розробка і впровадження ефективних механізмів його стабілізації як відповідь на дію деструктивних факторів зовнішнього середовища мають стати головною метою національної політики України.

Проблематика відкритості національної економіки, наслідків її включення до системи міжнародного розподілу праці та особливостей глобалізованого інвестиційного середовища розглядалася у працях вітчизняних та зарубіжних науковців, зокрема Г.Аніловської [1], А.Гальчинського [2], О.Даниленка [3], І.Івашука [4], О.Кременя [5], О.Логвиненка [6], А.Маршалла [7], М.Поумера [8], О.Саніної [9], О.Черепніної [10], Л.Шостак [11].

Існують певні сектори фінансової системи країни, відкритість яких створює передумови для поступального розвитку її господарства. Одним із таких стратегічно важливих секторів є інвестиційний ринок як інститут, який забезпечує координацію потоків фінансових ресурсів, що відіграють важливу роль у забезпеченні розширеного відтворення та поліпшенні добробуту населення. У цьому контексті слід зазначити, що важливість посилен-

ня рівня відкритості інвестиційного ринку зумовлена не лише необхідністю залучення фінансових ресурсів для стимулювання розвитку економіки, а й можливістю та силою впливу на зміну загальносвітових чи регіональних тенденцій через інтенсифікацію вихідних інвестиційних потоків, продукованих суб'єктами національної економіки. Таким чином, відкритість інвестиційного ринку є одночасно інструментом забезпечення сталого розвитку вітчизняної економіки та засобом впливу на умови функціонування нерезидентів, а також індикатором відкритості економіки будь-якої країни в цілому. Отже, побудова певної економічної системи чи її елементів на принципах відкритості має низку переваг, які здатні нівелювати вплив негативних факторів та дати значний позитивний результат, що й зумовлює необхідність підвищення прозорості та лояльності підприємств і галузей економіки країни.

Мета статті — розробка науково-методичного підходу щодо визначення інтегрального показника відкритості інвестиційного ринку. Конкретними завданнями дослідження є:

- аналіз теоретичних концепцій відкритості економіки в цілому та інвестиційного ринку зокрема;
- ідентифікація та порівняльна характеристика показників відкритості інвестиційного ринку країни в контексті використання міжнародних аналітичних моделей;
- побудова математичної моделі на основі динамічного ряду відкритості інвестиційного ринку.

МЕТОДИКА ТА ЕТАПИ ЇЇ РЕАЛІЗАЦІЇ

Виходячи з теоретичних положень щодо відкритості інвестиційного ринку, можемо зазначити, що нині особливої актуальності набуває його кількісна оцінка. Так, лише на основі інтегрального показника, що характеризуватиме рівень відкритості інвестиційного ринку, можна створити ефективний комплекс інструментів

Таблиця 1. Динаміка зміни показників характеристики рівня відкритості інвестиційного ринку

№	Показник	1-й період часу	...	m-й період часу
A	B	3	...	m-2
1	Назва показника 1	k_{11}	...	k_{1m}
...	...	...	...	...
n	Назва показника n	k_{n1}	...	k_{nm}

Таблиця 2. Основні статистичні характеристики показників аналізу відкритості інвестиційного ринку

№	Показник	Мінімальне значення	Максимальне значення	Середнє значення
A	B	1	2	3
1	Назва показника 1	a_{11}	b_{12}	c_{13}
...	...	...	...	...
n	Назва показника n	a_{n1}	b_{n2}	c_{n3}

для поліпшення існуючої ситуації. Деякі показники, що характеризують той чи інший аспект механізму інвестиційного ринку та ступінь свободи діяльності суб'єктів економічних відносин, не дають змоги визначити рівень відкритості ринку в цілому та можливості ефективної діяльності на ньому.

Розглянемо ж послідовність етапів реалізації методики, яка дасть змогу на основі визначеної кількості показників оцінити рівень відкритості інвестиційного ринку. Так, варто зазначити, що математична формалізація рівня відкритості інвестиційного ринку передбачає побудову науково-методичного підходу до ідентифікації та кількісного опису цього показника на основі використання апарату економіко-математичного моделювання. Отже, слід дослідити теоретичні положення загальної методики визначення рівня відкритості інвестиційного ринку на базі застосування статистичної інформації, а також аналітичних співвідношень характеристики даної економічної категорії.

Рівень відкритості інвестиційного ринку є комплексним поняттям, яке можна описати сукупністю показників аналізу цієї величини з різних точок зору, характер яких постійно змінюється в часі під впливом факторів випадкової та не випадкової природи. Саме тому інформаційна база розрахунку рівня відкритості інвестиційного ринку, представлена таблицею 1, є сукупністю часових рядів статистичних даних у розрізі показників, відображених у графі Б таблиці 1.

Показники характеристики рівня відкритості інвестиційного ринку, які систематизовано у таблиці 1, є абсолютними, що не завжди дає змогу отримати достатній рівень інформативності. Саме тому з метою проведення глибшого комплексного аналізу відкритості досліджуваного ринку пропонується використовувати похідні динамічні ряди, утворені середніми величинами, а також мінімальними й максимальними за величиною значеннями, відображеними в таблиці 2.

Отже, використовуючи як базові індикатори характеристики відкритості інвестиційного ринку графі 1, 2 та 3 таблиці 2, визначимо головну складову узагальнюючого рівня відкритості як співвідношення відхилення мінімального значення в розрізі кожного показника від середнього рівня та варіації цього ж середнього значення від максимального (формула 1):

$$K_i = \frac{SR_i - \min_j \{k_{ij}\}}{\max_j \{k_{ij}\} - SR_i} \quad (1)$$

Визначаючи чисельник і знаменник формули (1), за-

значимо, що мінімальне та максимальне значення рекомундується встановити як нормативні межі інтервалу можливих значень відповідного показника. За відсутності нормативно встановлених вимог мінімальні та максимальні величини разом із середніми характеристиками пропонується визначати як розрахункові.

Оскільки показники характеристики рівня відкритості інвестиційного ринку представлені як динамічні ряди, які виступають декомпозицією тренду, сезонної (циклічної) та випадкової складових, то з метою окремого визначення головної складової узагальнюючого рівня відкритості необхідно провести фільтрацію коливальної, яку пропонується визначати за такими аспектами:

— для динамічних рядів, які постійно зростають, тобто мають достатній середній темп приросту, за формулою:

$$C_i = \frac{SR_i - \min_j \{k_{ij}\}}{\max_j \{k_{ij}\} - \min_j \{k_{ij}\}}; \quad (2)$$

— для динамічних рядів, які постійно зменшуються, тобто мають від'ємний середній темп приросту, за формулою:

$$C_i = \frac{\max_j \{k_{ij}\} - SR_i}{\max_j \{k_{ij}\} - \min_j \{k_{ij}\}}; \quad (3)$$

— для незмінних динамічних рядів пропонується вважати варіаційну складову узагальнюючого рівня відкритості рівною нулю.

Таким чином, динамічний ряд характеристики рівня відкритості інвестиційного ринку можна представити як адитивну економіко-математичну модель, кожен рівень якої є сумою двох складових (головної та варіаційної) узагальнюючого рівня відкритості. При цьому рівні такого динамічного ряду в розрізі показників, значення яких постійно зростають, розраховуються за формулою:

$$K_i + C_i = \frac{SR_i - \min_j \{k_{ij}\}}{\max_j \{k_{ij}\} - SR_i} + \frac{SR_i - \min_j \{k_{ij}\}}{\max_j \{k_{ij}\} - \min_j \{k_{ij}\}} = \frac{(SR_i - \min_j \{k_{ij}\})(2 \max_j \{k_{ij}\} - SR_i - \min_j \{k_{ij}\})}{(\max_j \{k_{ij}\} - SR_i)(\max_j \{k_{ij}\} - \min_j \{k_{ij}\})} \quad (4)$$

У свою чергу, рівні динамічного ряду показника відкритості інвестиційного ринку з від'ємним темпом приросту формуються як сума двох складових, відображених у вигляді математичного співвідношення (5):

$$K_i + C_i = \frac{SR_i - \min_j \{k_{ij}\}}{\max_j \{k_{ij}\} - SR_i} + \frac{\max_j \{k_{ij}\} - SR_i}{\max_j \{k_{ij}\} - \min_j \{k_{ij}\}} = \frac{(SR_i - \min_j \{k_{ij}\})(\max_j \{k_{ij}\} - \min_j \{k_{ij}\}) + (\max_j \{k_{ij}\} - SR_i)^2}{(\max_j \{k_{ij}\} - SR_i)(\max_j \{k_{ij}\} - \min_j \{k_{ij}\})} \quad (5)$$

Побудований динамічний ряд характеристики рівня відкритості інвестиційного ринку, створений рівнями в розрізі вхідних статистичних показників, не дає змоги отримати узагальнюючу єдину кількісну оцінку відкритості розглянутого рівня. Вирішити цю проблему можна визначенням суми значень графі 3 таблиці 3, тобто розрахунком величини $\sum_{i=1}^n (K_i + C_i)$.

Визначена величина $\sum_{i=1}^n (K_i + C_i)$ на основі даних таблиці 3

Таблиця 3. Відображення структурних складових рівня відкритості інвестиційного ринку в розрізі показників його характеристики

№	Показник	К	С	К+С
А	Б	1	2	3
1	Назва показника 1	K_1	C_1	$K_1 + C_1$
...	...	...	...	...
п	Назва показника п	K_n	C_n	$K_n + C_n$
	Сума	–	–	$\sum_{i=1}^n (K_i + C_i)$

є абсолютною характеристикою рівня відкритості інвестиційного ринку, на основі якої дуже важко дати якісну характеристику. Саме тому пропонується розрахувати більш інформативну відносну величину як абсолютну характеристику динамічного ряду відкритості інвестиційного ринку $\sum_{i=1}^n (K_i + C_i)$, зважену на n максимальних рівнів із множини значень цього ряду, тобто показника суми складових. Зокрема:

– за зростаючими показниками рівнів динамічного ряду відкритості:

$$RV = \frac{\sum_{i=1}^n (K_i + C_i)}{n \times \max_i \{K_i + C_i\}} = \frac{1}{n \times \max_i \{K_i + C_i\}} \sum_{i=1}^n \times \frac{(SR_i - \min_j \{k_{ij}\}) (2 \max_j \{k_{ij}\} - SR_i - \min_j \{k_{ij}\})}{(\max_j \{k_{ij}\} - SR_i) (\max_j \{k_{ij}\} - \min_j \{k_{ij}\})}; \quad (6)$$

– за спадаючими показниками рівнів динамічного ряду відкритості:

$$RV = \frac{\sum_{i=1}^n (K_i + C_i)}{n \times \max_i \{K_i + C_i\}} = \frac{1}{n \times \max_i \{K_i + C_i\}} \sum_{i=1}^n \times \frac{(SR_i - \min_j \{k_{ij}\}) (\max_j \{k_{ij}\} - \min_j \{k_{ij}\}) - (\max_j \{k_{ij}\} - SR_i)^2}{(\max_j \{k_{ij}\} - SR_i) (\max_j \{k_{ij}\} - \min_j \{k_{ij}\})}. \quad (7)$$

Таким чином, узагальнююча кількісна оцінка рівня відкритості інвестиційного ринку, яка враховує характер зміни утворюючих її показників, набуває вигляду співвідношення (8):

$$RV = \begin{cases} \frac{1}{n \times \max_i \{K_i + C_i\}} \sum_{i=1}^n \frac{(SR_i - \min_j \{k_{ij}\}) (2 \max_j \{k_{ij}\} - SR_i - \min_j \{k_{ij}\})}{(\max_j \{k_{ij}\} - SR_i) (\max_j \{k_{ij}\} - \min_j \{k_{ij}\})}, & \text{для показників з невід'ємним темпом приросту} \\ \frac{1}{n \times \max_i \{K_i + C_i\}} \sum_{i=1}^n \frac{(SR_i - \min_j \{k_{ij}\}) (\max_j \{k_{ij}\} - \min_j \{k_{ij}\}) - (\max_j \{k_{ij}\} - SR_i)^2}{(\max_j \{k_{ij}\} - SR_i) (\max_j \{k_{ij}\} - \min_j \{k_{ij}\})}, & \text{для показників з від'ємним темпом приросту} \end{cases} \quad (8)$$

Обставини, за яких у дослідженні не використовувалися існуючі підходи і методи виокремлення основних компонентів ряду динаміки та згладжування нестационарних рядів, були такі:

– відсутність очевидних факторів сезонності, які впливають на більшість динамічних рядів критеріїв відкритості інвестиційного ринку країни, що зумовило використання у моделі загального “варіаційного” чинника;

– розмитість циклічного впливу на коливання рядів через короткий проміжок часу, за який проводилося практичне застосування моделі, про що йтиметься у другій частині цієї статті.

ПРАКТИЧНЕ ЗАСТОСУВАННЯ МОДЕЛІ

Поряд із формалізацією послідовності кроків науково-методичного підходу до моделювання рівня відкритості інвестиційного ринку на теоретичному рівні важливого значення в розрізі перевірки адекватності запропонованої методики набуває її практична реалізація.

Враховуючи той факт, що разом із проблемою раціональності та ефективності організації національної економіки і її секторів за принципом відкритості актуальним є питання кількісного вираження цього індикатора через певний інтегруючий показник, який би враховував максимально можливий обсяг факторів, що активізують лібералізацію міжнародних зв'язків, у межах наступного етапу досліджуваного питання перейдемо до практичної реалізації запропонованого науково-методичного підходу. Отже, за інформаційну базу апробації цього науково-методичного підходу пропонується взяти статистичні показники характеристики українського інвестиційного ринку, представлені в таблиці 4. Одним із найприйнятніших у цьому випадку варіантів є рейтинг “Ведення бізнесу” (“Doing Business”), який розробляється та публікується Світовим банком і включає більш як 40 розрахункових індикаторів у сфері оподаткування, рівня складності реєстрації новостворених підприємств, отримання дозволів на будівництво, реєстрації прав власності, кредитування, захисту прав інвесторів, міжнародної торгівлі, оцінки платоспроможності тощо [12, 13].

Цей рейтинг включає як ряд показників, що безпосередньо відносяться до функціонування суб'єктів інвестиційного ринку, так і ті індикатори, що опосередковано впливають на інвестиційну активність. Однак їх аналіз виключно важливий для дослідження показника відкритості інвестиційного ринку. Оскільки закордонні оференти інвестиційних ресурсів, формуючи свою інвестиційну стратегію, передусім оцінюють загальні умови легкості ведення бізнесу від його започаткування до ліквідації, суттєвим є з'ясування саме впливу кожного конкретного індикатора на результуючий показник групи, що визначає агреговану рейтингову оцінку ведення бізнесу, поліпшення чи погіршення якої прямо пропорційно впливає на параметр відкритості інвестиційного ринку та, в свою чергу, визначає рівень інвестиційної привабливості країни. Таким чином, у рамках групи можна виокремити ті параметри, що найбільше впливають на результат рейтингу, а, отже, і на рівень відкритості ринку. Маючи таку інформацію, можемо розробити ефективну систему коригуючих заходів, які дають змогу поліпшити рівень відкритості та привабливості інвестиційного сектору України, а також полегшити умови організації бізнесу в країні.

Відомо, що Світовий банк надає інформацію щодо рейтингу “Ведення бізнесу” для всіх країн та регіонів світу. Тож задля об'єктивного аналізу показників відкритості інвестиційного ринку України маємо можливість співставляти до-

Таблиця 4. Показники рівня відкритості інвестиційного ринку

№	Показник / Indicator Name	Динаміка зміни показників		Основні статистичні характеристики показників			Відображення структурних складових показників		
		2010 рік	2011 рік	min	max	sr	K	C	K+C
1	Вартість будівництва складу (% доходу на 1 особу) / Cost to build a warehouse (% of income per capita)	1 731.40	1 462.30	676.20	1 815.50	1 596.85	4.21	0.81	5.02
2	Вартість виконання контрактів (% скарг) / Cost to enforce a contract (% of claim)	41.50	41.50	41.50	41.50	41.50	0.00	0.00	0.00
3	Вартість реєстрації власності (% вартості власності) / Cost to register property (% of property value)	4.10	3.90	3.90	5.60	4.00	0.06	0.06	0.12
4	Вартість започаткування бізнесу (% доходу на особу) / Cost to start a business (% of income per capita)	6.10	4.40	4.40	10.60	5.25	0.16	0.14	0.30
5	Кредит: показник сили юридичних прав (0 = слабкий, 10 = сильний) / Credit: Strength of legal rights index (0=weak to 10=strong)	9.00	9.00	0.00*	10.00	9.00	9.00	0.90	9.90
6	Показник глибини кредитної інформації (0 = низький, 6 = високий) / Depth of credit information index (0=low to 6=high)	4.00	4.00	0.00	6.00	4.00	2.00	0.67	2.67
7	Індекс легкості ведення бізнесу (1=найлегше, 183=найважче) / Ease of doing business index (1=easiest to 183=most difficult)	149.00	152.00	1.00	183.00	150.50	4.60	0.82	5.42
8	Індекс задоволення акціонерів (від 0 до 10) / Ease of shareholder suits index (0 to 10)	7.00	7.00	0.00	10.00	7.00	2.33	0.70	3.03
9	Індекс відповідальності директора (від 0 до 10) / Extent of director liability index (0 to 10)	2.00	2.00	0.00	10.00	2.00	0.25	0.20	0.45
10	Індекс розкриття інформації (від 0 до 10) / Extent of disclosure index (0 to 10)	5.00	5.00	0.00	10.00	5.00	1.00	0.50	1.50
11	Податки на працю (%) / Labor tax and contributions (%)		43.30	43.30**	43.30	43.30	0.00	0.00	0.00
12	Мінімальні вимоги до сплаченого капіталу для створення підприємства (% доходу на особу) / Minimum paid-in capital required to start a business (% of income per capita)	2.20	1.80	1.80	203.10	2.00	0.00	0.00	0.00
13	Інші податки (%) / Other taxes (%)		1.60	1.60	1.60	1.60	0.00	0.00	0.00
14	Облік кредитів у приватних бюро (% дорослого населення) / Private credit bureau coverage (% of adults)	10.10	17.00	0.00	17.00	13.55	3.93	0.80	4.72
15	Кількість процедур, необхідних для будівництва складу / Procedures required to build a warehouse (number)	21.00	21.00	21.00	30.00	21.00	0.00	0.00	0.00
16	Кількість процедур, необхідних для підключення електрики / Procedures required to connect to electricity (number)	11.00	11.00	11.00	11.00	11.00	0.00	0.00	0.00
17	Кількість процедур, необхідних для виконання контракту / Procedures required to enforce a contract (number)	30.00	30.00	30.00	30.00	30.00	0.00	0.00	0.00
18	Кількість процедур, необхідних для реєстрації власності / Procedures required to register property (number)	10.00	10.00	10.00	10.00	10.00	0.00	0.00	0.00
19	Кількість процедур, необхідних для започаткування бізнесу / Procedures required to start a business (number)	10.00	9.00	9.00	15.00	9.50	0.09	0.08	0.17
20	Податки з прибутку (%) / Profit tax (%)		12.20	12.20	12.20	12.20	0.00	0.00	0.00
21	Облік кредитів у державному реєстрі (% дорослого населення) / Public credit registry coverage (% of adults)	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
22	Рішення про банкрутство: вартість (% від майна, що знаходиться у власності) / Resolving Insolvency: cost (% of estate)	42.00	42.00	42.00	42.00	42.00	0.00	0.00	0.00
23	Рішення про неспроможність: швидкість відновлення (центи на долар) / Resolving Insolvency: recovery rate (cents on the dollar)	7.90	8.90	7.90	9.10	8.40	0.71	0.42	1.13
24	Індекс сили захисту інвестора (від 0 до 10) / Strength of investor protection index (0 to 10)	4.70	4.70	0.00	10.00	4.70	0.89	0.47	1.36
25	Кількість податкових платежів / Tax payments (number)	135.00	135.00	135.00	147.00	135.00	0.00	0.00	0.00
26	Час, необхідний для започаткування бізнесу (днів) / Time required to build a warehouse (days)	375.00	375.00	375.00	544.00	375.00	0.00	0.00	0.00
27	Час, необхідний для підключення електрики / Time required to connect to electricity (days)	274.00	274.00	274.00	274.00	274.00	0.00	0.00	0.00
28	Час, необхідний для виконання контракту / Time required to enforce a contract (days)	345.00	343.00	343.00	354.00	344.00	0.10	0.09	0.19
29	Час, необхідний для реєстрації власності / Time required to register property (days)	117.00	117.00	93.00	117.00	117.00	0.00	0.00	0.00
30	Час, необхідний для започаткування бізнесу / Time required to start a business (days)	27.00	24.00	24.00	34.00	25.50	0.18	0.15	0.33
31	Час, необхідний для підготовки і сплати податків (годин) / Time to prepare and pay taxes (hours)	657.00	657.00	657.00	2 085.00	657.00	0.00	0.00	0.00
32	Час, витрачений на рішення проблеми неспроможності (років) / Time to resolve insolvency (years)	2.90	2.90	2.90	2.90	2.90	0.00	0.00	0.00
33	Загальна ставка податкового навантаження (% прибутку) / Total tax rate (% of profit)	55.50	57.10	55.50	57.30	56.30	0.80	0.44	1.24
34	Вартість експорту (доларів на контейнер) / Trade: Cost to export (US\$ per container)	1 560.00	1 865.00	1 375.00	1 865.00	1 712.50	2.21	0.69	2.90
35	Вартість імпорту (доларів на контейнер) / Trade: Cost to import (US\$ per container)	1 580.00	2 155.00	1 395.00	2 155.00	1 867.50	1.64	0.62	2.27
36	Кількість документів, необхідних для здійснення експорту* / Trade: Documents to export (number)	6.00	6.00	6.00	6.00	6.00	0.00	0.00	0.00
37	Кількість документів, необхідних для здійснення імпорту / Trade: Documents to import (number)**	8.00	8.00	8.00	8.00	8.00	0.00	0.00	0.00
38	Період експорту (днів) / Trade: Time to export (day)	30.00	30.00	30.00	30.00	30.00	0.00	0.00	0.00
39	Період імпорту (днів) / Trade: Time to import (days)	33.00	33.00	33.00	36.00	33.00	0.00	0.00	0.00
Рівень відкритості інвестиційного ринку України									42.72

Примітка. * Ідентифікаційний код IC.EXP.DOCS.IMP

**Ідентифікаційний код IC.IMP.DOCS

сягнуті результати у вітчизняній економіці з середнім рівнем відповідних індикаторів у Європі та Центральній Азії. Передусім доцільно проаналізувати рівень витрат інвестиційної діяльності, що характеризується такими показниками, як вартість будівництва складу (Cost to build a warehouse), який в Україні протягом 2010–2011 рр. коливався у межах 1432–1731% середнього доходу на душу населення, що в кілька разів перевищує відповідний показник найближчих у рейтингу країн. Подібна тенденція спостерігається при дослідженні показників вартості судових витрат при виконанні контрактів (Cost to enforce a contract) та витрат на реєстрацію власності (Cost to register property), що становлять 41.5 та 3.9% доходу на душу населення порівняно зі світовими показниками на рівні 27.3 та 2.8% відповідно. Позитивно характеризує рівень інвестиційної відкритості українського ринку коефіцієнт витрат на заснування бізнесу (Cost to start a business), який у 2011 р. знизився до 4.4% середнього доходу на душу населення, що майже вдвічі нижче аналогічного показника в країнах Європи та Азії.

Аналізуючи кількість та тривалість процедур, що супроводжують інвестиційні процеси, доходимо висновку, що вітчизняна економіка пропонує складніші умови, порівняно з показниками інших країн. Виняток становлять процеси забезпечення виконання контрактів (Enforcing Contracts), які передбачають проходження 30 процедур та потребують 343 дні, на відміну від показників інших країн, які становлять відповідно 37 і 412 днів. Значний вплив на привабливість інвестиційного клімату держави справляє податкова система. Порівнюючи умови оподаткування в Україні з параметрами інших країн, слід звернути увагу на більш високе значення як загальної ставки податкового навантаження (57.1% проти 40.4%), так і ставок окремо взятих податків, а також на значне перевищення кількості податкових платежів, що стягуються в Україні, над показником інших країн (135 та 37 платежів відповідно). Аналіз рівня захисту інвесторів свідчить, що показники, якими характеризується українська економіка, приблизно дорівнюють параметрам інвестиційних ринків Європи та Центральної Азії. Що ж стосується показників кредитування, то слід зазначити більш високий рівень індексу юридичних прав (Strength of legal rights index) на вітчизняних кредитних ринках порівняно з аналізованими державами. Однак загальна кількість осіб, зареєстрованих у кредитних бюро, значно менша, що свідчить про нижчий рівень поширення кредитів серед населення. Важливими індикаторами рівня міжнародного співробітництва є показники експорту та імпорту. Порівнюючи вітчизняні дані зі світовими, бачимо, що в Україні більш висока вартість операцій з міжнародної торгівлі й триваліший строк виконання контрактів.

Аналіз динаміки показників рівня відкритості інвестиційного ринку доцільно проводити у зв'язку зі зміною рейтингу легкості ведення бізнесу, розрахованого Світовим банком за аналогічний період. Так, протягом 2010–2011 рр. відбулося зниження рейтингу України серед 183 країн світу з 149 на 152 місце. Для з'ясування причин цього явища слід розглянути тенденції присвоєння рейтингу за різними групами показників. Отже, поліпшення позиції України відбулося за такими аспектами інвестиційної діяльності, як започаткування бізнесу (підвищення рейтингу на 6 пунктів — із 118 у 2010 р. до 112 у 2011 р.), отримання дозволу на будівництво (180 місце у 2011 р. порівняно зі 182 у 2010 р.) та визнання неплатоспроможності (Resolving Insolvency) — 156 місце у 2011 році порівняно зі 158 у 2010 році. Протягом 2010–2011 рр. залишався стабільним рейтинг України за такими

індикаторами, як доступ до системи електропостачання, оподаткування та виконання контрактів, що свідчить про незначний вплив показників цих груп на зміну рівня інвестиційної відкритості держави у даному періоді. Відповідно групами показників, що призвели до зниження позиції України в рейтингу ведення бізнесу, стали реєстрація власності (зниження рейтингу з 165 місця у 2010 р. до 166 у 2011 р.), захист інвесторів (108 позиція у 2010 р. та 111 у 2011 р.), а також міжнародна торгівля (140 місце у 2011 р. порівняно зі 136 у 2010 р.). Отже, у 2010–2011 рр. склалася неоднозначна ситуація щодо характеристики рівня відкритості інвестиційного ринку. Факторами, що можуть сприяти приходу іноземних інвесторів у вітчизняну економіку, стали спрощення та здешевлення процедур заснування нового бізнесу і реєстрації власності, поліпшення якісних показників виконання контрактів. Однак значно ускладнюють інвестиційні процеси умови зовнішньої торгівлі, що супроводжуються значними витратами коштів та досить складним документообігом.

Дослідивши специфіку інформаційного забезпечення моделювання рівня відкритості інвестиційного ринку, перейдемо безпосередньо до його практичної реалізації. Похідні динамічні ряди даних у розрізі показників аналізу відкритості інвестиційного ринку України в межах мінімальних, максимальних та середніх величин, представлені в таблиці 4, є основою для проведення подальших розрахунків як головної та варіаційної складових узагальнюючої характеристики рівня відкритості, так і абсолютного значення відображення особливостей впливу досягнутого рівня відкритості інвестиційного ринку на загальну макроекономічну політику держави. Як видно з таблиці 4, на основі використання її даних було проведено розрахунки структурних складових показників відкритості інвестиційного ринку, а також узагальнюючої абсолютної характеристики, представлених у цій таблиці. Таким чином, застосовуючи формулу (8) до проміжних динамічних рядів аналізу відкритості інвестиційного ринку України, представлених у таблиці 4, отримаємо узагальнюючу кількісну оцінку рівня відкритості (RV) цього ринку, яка враховує характер зміни утворюючих її показників:

$$RV = \frac{42.72}{40 \times 9.90} \times 100\% = \frac{42.72}{396.00} \times 100\% = 10.79\%$$

Як бачимо, в 2011 р. рівень відкритості вітчизняної економіки становив 10.79%, що є надзвичайно низьким і дає підстави стверджувати про значні проблеми не тільки на інвестиційному ринку України, але й в економіці країни в цілому.

Виходячи з того, що в сучасних умовах господарювання економічна система України відчуває значний дефіцит обсягу заощаджень та капітальних інвестицій і для неї характерний недостатній розвиток інноваційного виробництва, обсяг залучення і рівень стимулювання іноземних інвестицій набуває надзвичайної актуальності.

Необхідність активізації процесу залучення іноземних інвестицій зумовлена їхньою можливістю забезпечувати:

- активізацію процесу капіталовкладень у формі новітніх засобів виробництва;
- залучення українських підприємців до використання світового досвіду ведення інвестиційної діяльності;
- реструктуризацію, відновлення і створення нових підприємств та розширення ними інноваційної діяльності;
- раціональне формування робочої сили та підвищення рівня життя населення країни;
- ефективну інтеграцію вітчизняної економіки у гло-

бальний простір за рахунок науково-технічної кооперації;
– сприяння інтеграції в міжнародну торгівлю та підвищення рівня конкуренції в реальному і фінансовому секторах економіки;

– зростання цільових показників господарської діяльності економічних суб'єктів.

Безперечно, перерахований комплекс заходів спроможний забезпечити структурну перебудову всієї національної економіки.

Але 10.79% відкритості українського інвестиційного ринку в 2011 р. не дає підстав стверджувати про отримання навіть половини всіх переваг, що забезпечують надходження іноземних інвестицій. Отже, з метою поліпшення ситуації державні органи влади повинні проводити політику, спрямовану на:

– залучення до реалізації інвестиційних проектів як державних, так і приватних фінансових і трудових ресурсів;

– залучення нерезидентів до реалізації інвестиційних проектів, пов'язаних із використанням інноваційного та виробничого потенціалу;

– створення кардинально нових організаційних форм взаємодії фінансового й промислового капіталу суб'єктів господарювання;

– ліквідацію корупційних і бюрократичних схем, зменшення строків митного оформлення та кількості перевірок податковими та іншими контролюючими органами;

– стабільність нормативно-правової бази регулювання механізму залучення й використання іноземних інвестицій;

– створення привабливої для закордонних інвесторів конкурентоспроможної фіскальної системи;

– створення регіональних стратегій стимулювання залучення іноземних інвестицій, заснованих на використанні виробничого, соціального та наукового потенціалу регіонів;

– створення єдиної системи державного управління інвестиційними процесами з центрами відповідальності за роботу з іноземними інвестиціями.

Стратегія залучення іноземних інвестицій в економіку України має базуватися на паритеті між відкритістю інвестиційного ринку і певному обмеженні доступу до нього. Лише за цих умов ми зможемо максимально зберегти національні інтереси та забезпечити економічну безпеку держави.

Література

1. Аніловська Г.Я. Відкрита економіка: проблеми економічної безпеки [Текст] / Г.Я. Аніловська // Науковий вісник

Львівського державного університету внутрішніх справ. — 2009. — № 1. — С. 36–47.

2. Гальчинський А. Методологія аналізу економічної глобалізації: логіка оновлення [Текст] / А.Гальчинський // Економіка України. — 2009. — № 1. — С. 4–19.

3. Даниленко О.Л. Механізм регулювання взаємодії внутрішнього та зовнішнього ринків / О.Л.Даниленко // Вісник Харківського національного університету ім. В.Н.Каразіна. — 2008. — № 802. Сер.: Економіка.

4. Іващук І.О. Позиціонування країн у світових рейтингах за основними ознаками рівня відкритості економіки [Електронний ресурс] / І.О.Іващук — Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Vchnu_ekon/2009_1/zmist.files/_17.pdf

5. Кремень О.І. Відкритість економіки та напрями її оцінки [Електронний ресурс] / О.І.Кремень. — Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Ekpr/2009_31/Zmist/IPDF.pdf.

6. Логвиненко О.О. Відкритість економічної системи транзитивного типу як чинник її просторової динаміки в умовах глобалізації: автореф. дис. канд. ек. наук [Текст] / О.О.Логвиненко / Харків — 2008. — 21 с.

7. Маршалл А. Принципы экономической науки: В 3 т. Т. 1 [Текст]: пер. с англ. / А.Маршалл, 1993. — 415 с.

8. Поумер М. О степени открытости экономики [Електронний ресурс] / М.Поумер. — Режим доступу: <http://www.ecfor.ru/pdf.php?id=2001/4/04>.

9. Саніна О. Індикатори оцінки відкритості економічної системи України / О.Саніна, Ю.Кірієнко. — Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/Portal/natural/VNULP/Management/2011_704/25.pdf

10. Черепніна О.І. Взаємозумовленість трансформаційних процесів і розвитку світового господарства [Текст] / О.І.Черепніна // Актуальні проблеми економіки. — 2004. — № 1(31). — С. 92–99.

11. Шостак Л. Відкрита економіка: перспективи позиціонування України у світовій господарській системі [Текст] / Л.Шостак, О.Бадрак // Економіка України. — 2009. — № 7. — С. 38–48.

12. Doing Business 2010. Reforming through difficult times / Report. World Bank. — Інтернет-джерело: <http://www.doing-business.org/reports/global-reports/doing-business> — 2010.

13. Doing Business 2011. Making a difference for entrepreneurs / Report. World Bank. — Інтернет-джерело: <http://www.doing-business.org/reports/global-reports/doing-business> — 2011.

Офіційний курс гривні щодо іноземних валют, який встановлюється Національним банком України один раз на місяць (за жовтень 2012 року)*

№ п/п	Код валюти	Назва валюти	Офіційний курс	№ п/п	Код валюти	Назва валюти	Офіційний курс
1	100 BGL	100 левів (Болгарія)	526.1370	16	434 LYD	100 лівійських динарів	642.4725
2	986 BRL	100 бразильських реалів	392.8729	17	484 MXN	100 мексиканських нових песо	61.8103
3	051 AMD	10000 вірменських драмів	196.9350	18	496 MNT	10000 монгольських тугриків	57.1745
4	410 KRW	1000 вонів Республіки Корея	7.1576	19	554 NZD	100 новозеландських доларів	662.4300
5	704 VND	10000 в'єтнамських донгів	3.8290	20	586 PKR	100 пакистанських рупій	8.4363
6	981 GEL	100 грузинських ларі	483.0191	21	604 PEN	100 перуанських нових сол	307.6953
7	344 HKD	100 доларів Гонконгу	103.0864	22	642 ROL	100 румунських лейв	227.7346
8	818 EGP	100 єгипетських фунтів	131.1123	23	682 SAR	100 саудівських ріялів	213.1410
9	376 ILS	100 ізраїльських нових шекелів	204.2156	24	760 SYP	100 сирійських фунтів	11.7978
10	356 INR	1000 індійських рупій	149.3321	25	901 TWD	100 нових тайваньських доларів	27.1801
11	364 IRR	1000 іранських ріалів	0.6506	26	972 TJS	100 таджицьких сомоні	167.7580
12	368 IQD	100 іракських динарів	0.6879	27	952 XOF	1000 франків КФА	15.6459
13	417 KGS	100 киргизьких сомів	17.0148	28	152 CLP	1000 чилійських песо	16.9289
14	414 KWD	100 кувейтських динарів	2841.4504	29	191 HRK	100 хорватських кун	138.0307
15	422 LBP	1000 ліванських фунтів	5.3092	30	255	100 доларів США за розр. із Індією	639.4400

* Курс встановлено з 01.10.2012 року.

Підготовлено департаментом аналізу та прогнозування грошово-кредитного ринку Національного банку України.